

det er så, som det er blevet godt dokumenteret i bogen, at samfundsudviklingen gør det meget vanskeligt for partiet at finde en politisk position, hvorfra det kan tiltrække både traditionelle arbejdervælgere og højt uddannede funktionærer. Det er vanskeligt at forestille sig, at nogen partileder kan løse dette alvorlige dilemma for Socialdemokratiet.

På trods af den kritik, man kan rette mod detaljer i bogen, er der ikke tvivl om, at den er en milepæl. Dansk valgforskning har med bogen om 1998 valget plantet sit eget frugtbare teoretiske paradigme på toppen af det bjerg af data, som møjsommeligt er blevet indsamlet i løbet af de sidste tre årtier.

Søren Risbjerg Thomsen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Anders Berg, *Staten som kapitalist. Marknadsanpassningen av de affärsdrivande verken 1976-1994*, Uppsala: Acta Universitatis Uppsaliensis, 1999, 278 s.

En af de store ændringer i den offentlige sektor er anvendelsen af nye eller delvis nye organisationsformer i form af selskaber og selskabslignende virksomheder. Samtidig er der sket betydelige del- og helprivatiseringer af tidligere offentlige virksomheder. Det er ikke noget specielt dansk fænomen, men en udvikling, der kendetegner de fleste OECD-lande. Det gælder også Sverige, som er emnet for Anders Bergs bog.

Den beskæftiger sig med de svenske „affärsverken“ (posten, televærket, jernbanerne, el-sektoren mv.), der traditionelt har haft en position, der i de

fleste henseender svarer til de danske statsvirksomheder. Der er imidlertid i løbet af især 1980'erne og 1990'erne sket en udvikling, som indebærer, at adskillige af dem er omdannet fra statsvirksomheder til statslige selskaber; det indebærer en ændret retlig og reguleringsmæssig status, men ikke en privatisering. Det falder stort set uden for analysens sigte.

Berg benytter tre kriterier for at vurdere denne udvikling: Er virksomheden blevet rendyrket, så myndigheds- og forretningsaktiviteter er adskilt? Er virksomheden gjort mere autonom i forhold til de politiske og statslige styringsinstitutioner? Er der sket en tilpasning, så virksomheden i højere grad opererer på markedsvilkår? Svaret varierer fra virksomhed til virksomhed, idet der dog er en generel tendens mod i hvert fald rendyrkning og autonomi, mens markedstilpasningen nogle gange er mindre klar og måske også mindre omfattende. Interessant, men næppe overraskende.

Den analytiske opgave, som Berg har sat sig, er at udrede udviklingen i partiernes holdning til selskabsmodellen. Det sker gennem en meget systematisk og minutøs gennemgang af debatterne i den svenske rigsdag samt rigsdagsudvalgenes betænkninger. Andre data indgår ikke i grundlaget.

Denne gennemgang er kronologisk, idet analysen er struktureret over fire lange kapitler, som beskæftiger sig med hver sin periode inden for tidsrummet 1976-1994. Analysen afslører en gradvis glidning i partiernes stillingtagen, således at såvel de borgerlige partier som Socialdemokratiet viser større og større interesse for selskabsmodellen. Det kortlægges og dokumenteres i mange detaljer, hvad der er muligt, fordi disse problemer i modsætning til Danmark

det er så, som det er blevet godt dokumenteret i bogen, at samfundsudviklingen gør det meget vanskeligt for partiet at finde en politisk position, hvorfra det kan tiltrække både traditionelle arbejdervælgere og højt uddannede funktionærer. Det er vanskeligt at forestille sig, at nogen partileder kan løse dette alvorlige dilemma for Socialdemokratiet.

På trods af den kritik, man kan rette mod detaljer i bogen, er der ikke tvivl om, at den er en milepæl. Dansk valgforskning har med bogen om 1998 valget plantet sit eget frugtbare teoretiske paradigme på toppen af det bjerg af data, som møjsommeligt er blevet indsamlet i løbet af de sidste tre årtier.

Søren Risbjerg Thomsen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Anders Berg, *Staten som kapitalist. Marknadsanpassningen av de affärsdrivande verken 1976-1994*, Uppsala: Acta Universitatis Uppsaliensis, 1999, 278 s.

En af de store ændringer i den offentlige sektor er anvendelsen af nye eller delvis nye organisationsformer i form af selskaber og selskabslignende virksomheder. Samtidig er der sket betydelige del- og helprivatiseringer af tidligere offentlige virksomheder. Det er ikke noget specielt dansk fænomen, men en udvikling, der kendetegner de fleste OECD-lande. Det gælder også Sverige, som er emnet for Anders Bergs bog.

Den beskæftiger sig med de svenske „affärsverken“ (posten, televærket, jernbanerne, el-sektoren mv.), der traditionelt har haft en position, der i de

fleste henseender svarer til de danske statsvirksomheder. Der er imidlertid i løbet af især 1980'erne og 1990'erne sket en udvikling, som indebærer, at adskillige af dem er omdannet fra statsvirksomheder til statslige selskaber; det indebærer en ændret retlig og reguleringsmæssig status, men ikke en privatisering. Det falder stort set uden for analysens sigte.

Berg benytter tre kriterier for at vurdere denne udvikling: Er virksomheden blevet rendyrket, så myndigheds- og forretningsaktiviteter er adskilt? Er virksomheden gjort mere autonom i forhold til de politiske og statslige styringsinstitutioner? Er der sket en tilpasning, så virksomheden i højere grad opererer på markedsvilkår? Svaret varierer fra virksomhed til virksomhed, idet der dog er en generel tendens mod i hvert fald rendyrkning og autonomi, mens markedstilpasningen nogle gange er mindre klar og måske også mindre omfattende. Interessant, men næppe overraskende.

Den analytiske opgave, som Berg har sat sig, er at udrede udviklingen i partiernes holdning til selskabsmodellen. Det sker gennem en meget systematisk og minutøs gennemgang af debatterne i den svenske rigsdag samt rigsdagsudvalgenes betænkninger. Andre data indgår ikke i grundlaget.

Denne gennemgang er kronologisk, idet analysen er struktureret over fire lange kapitler, som beskæftiger sig med hver sin periode inden for tidsrummet 1976-1994. Analysen afslører en gradvis glidning i partiernes stillingtagen, således at såvel de borgerlige partier som Socialdemokratiet viser større og større interesse for selskabsmodellen. Det kortlægges og dokumenteres i mange detaljer, hvad der er muligt, fordi disse problemer i modsætning til Danmark

har været genstand for åben, parlamentarisk diskussion. I Danmark har det været et anliggende for ministeriernes embedsmænd, regeringen og Folketingets Finansudvalg.

Spørgsmålet er, hvordan man skal forklare denne udvikling. Det står ikke helt centralt i Bergs analyse, for han koncentrerer sig om den minutøse kortlægning. Det hindrer ikke en diskussion af mange hypoteser eller snarere forklaringsfaktorer, som forkastes på stribe. Ideologi - nej. Partistrategi - nej. Økonomisk pres - nej. Bureaukratisk pres - ja, til dels, men alligevel ikke en tilstrækkelig forklaring. Den internationale udvikling - ja, nok til en vis grad, men der savnes svar på, hvad mekanismen, som driver bevægelsen, i givet fald er.

Det viser en anden begrænsning ved analysen, som i bund og grund er både sympatisk, redelig og grundig. Den holder sig til parlamentet og dets dokumenter, og den går antagelsesvis ud fra, at partierne er de interessante aktører. Det er en alvorlig begrænsning. Den næste, som følger heraf, er, at Berg i ringe grad har interesseret sig for de motiver og incitamenter, som gør „bolagiseringen“ tiltrækkende for såvel politikere som statsvirksomhedernes ledere. Der er således ikke nogen analyse, endsige talmæssige oplysninger om de finansielle konsekvenser af ændringerne i selskabsmæssig og reguleringsmæssig status.

Disse mangler er ganske ærgerlige. For det er aldeles sikkert, at Berg er en solid og omhyggelig forsker, men man står tilbage med det indtryk, at hans analyse er ledt ind i en bane, som ikke er alverdens givende.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Hanne Marthe Narud og Toril Aalberg, (eds.), *Challenges to Representative Democracy. Parties, Voters and Public Opinion*, Bergen: Fagbokforlaget, 1999, NOK 348,00.

Challenges to Representative Democracy er et festskrift - til Ola Listhaug - og tilmed en fornøjelse af læse. For bogen er fokuseret omkring centrale temaer i valgforskningen og er dermed ikke - som festskrifter *kan* være - en afspejling af divergerende interesser i kredsen af venner og bekendte. Og kvaliteten er fin, således at der intet spor er af, at redaktørerne har måttet acceptere det, der kom ind, når de nu havde inviteret folk til at være med. Tværtimod giver *Challenges to Representative Democracy* et glimrende indtryk af nutidige temaer i forskningsgrenen.

Linjen lægges stærkt med redaktørernes introduktionskapitel med omtrent samme titel som bogen, nemlig „Challenges facing Representative Democracy“. Der anslås to strenge. For det første peges der med Rose & McAllister på en udvikling fra en situation, hvor konkurrencen stod mellem et mindre antal partier, og hvor vælgernes valg på forhånd var determineret af sociale faktorer og faste loyaliteter til en situation, hvor vælgerne i stor udstrækning beslutter sig fra gang til gang, og hvor der er mange partier om budet. Kun den sidste situation ligner fri konkurrence, og den første pointe er, at valgene er blevet mere reelle. Denne del af kapitlet indtager såvel de tilgange, der peger på vælgernes bindinger (om sociale cleavages og om partiidentifikation) og teoriene om løsnelse af de gamle bånd (om new politics og om issue voting).

Dernæst diskuteres forskningen af politisk legitimitet og tesaerne om tillid